

Kort Nieuws

Film over zaadgoed en biodiversiteit

Ange Wieberdink en Willy Douma hebben voor Stichting Zaadgoed een prachtige korte film gemaakt over veredeling op het boerenbedrijf. Wat drijft een veredelaar en hoe gaat dat nou in zijn werk?

Boerenveredelaar Tineke Alberts speelt de hoofdrol. Zij vertelt in de film enthousiast over haar werkzaamheden op

het biologisch dynamische akkerbouw bedrijf Buitenbant. We krijgen een kijkje achter de schermen bij verdeling, selectie en instandhouding van spinazie en pompoenen. Veredeling is belangrijk om vele redenen maar behoud van biodiversiteit is volgens Tineke op dit moment het eerste en misschien wel belangrijkste doel. De film is te zien op onze website www.zaadgoed.nl/inspiratie/zaadgoed-en-biodiversiteit

Onderzoek naar ademhaling bij zaden

Als lid van ECO-PB (European Consortium for Organic Plant Breeding) is Stichting Zaadgoed betrokken bij het Europese onderzoekproject LIVESEED. Dit project is in 2017 gestart en heeft tot doel heeft om de beschikbaarheid en het gebruik van biologische zaden en rassen in heel Europa te

stimuleren. LIVESEED wordt gefinancierd door de Europese Commissie en er doen maar liefst 49 organisaties aan mee, uit 18 verschillende landen.

Een van de onderwerpen waar binnen het project naar wordt gekeken is de relatie tussen de ademhaling van het zaad en de robuustheid van de plant. Wist u dat zaden kunnen ademen? Niet zolang ze droog zijn, maar zodra ze vochtig worden start de ademhaling. Ze nemen zuurstof op en produceren CO2 en andere stoffen. De vraag is of we aan de hand van de stoffen die het zaad bij die ademhaling produceert kunnen voorspellen of de plant die uit het zaad groeit een zekere robuustheid heeft en daarmee goed is aangepast aan biologische teeltomstandigheden. Binnen LIVESEED wordt onderzoek gedaan naar methoden om deze ademhaling van het zaad goed te meten. Vervolgens is de vraag welke van deze stofjes alleen of samen een voorspellende waarde hebben voor de plantgroei in het veld. De eerste resultaten zijn veelbelovend maar meer onderzoek is nodig om te weten of we deze methode kunnen gebruiken voor de ontwikkeling van nieuwe rassen. Wilt u meer weten over het onderzoek binnen LIVESEED? Kijk dan op www.liveseed.eu.

Nieuwe eindredacteur gezocht

Stichting Zaadgoed is op zoek naar een nieuwe eindredacteur voor de Kiemkracht. Heeft u ervaring met het schrijven en redigeren van teksten? Lijkt het u leuk om de nieuwsbrief van Zaadgoed te maken, samen met de bestuursleden? Laat het ons weten. Stuur een email met een beschrijving van uw ervaring en motivatie naar secretariaat@zaadgoed.nl.

Kiem Kracht

Stichting Zaadgoed
voor biologische zaadteelt
en veredeling

- Vergezicht van Koos Bakker
- Van onze voorzitter
- Doe mee met de worteluitdaging
- Selectie in eigen boerenhand
- Kort Nieuws

“We moeten de gewassen uit hun anonimiteit halen”

De naam 'zaadvaste rassen' vindt Koos Bakker, mede-oprichter en voormalig directeur van Odin, een onduidelijk term. Om het voor consumenten aansprekender te maken, zou hij liever willen spreken over 'vrije zaden' en 'vrije rassen'. “Vrij voor de ontwikkeling van nieuwe rassen en vrijheid voor de plant zelf om zichzelf te kunnen zijn.”

Koos Bakker

“Iedereen die een tuin verzorgt,” zegt Koos, “vraagt zich waarschijnlijk weleens af: is de tuin de baas of ben ik de baas? Vanuit die vraagstelling kun je tuinieren beschouwen als een gesprek tussen dat wat er vanuit de natuur worden wil, en hoe jij daar op reageert. Zo kijk ik ook naar de ontwikkeling van nieuwe groenterassen. De plant is van zichzelf en wil zich manifesteren. De veredelaar heeft de opdracht om die omstandigheden te creëren waarin de plant zichzelf kan zijn en tot wasdom kan komen.”

Eenzijdigheid

Op de boerenmarkten, vooral in Italië, ziet Koos nog een grote diversiteit aan groentes liggen. “Bonen, aubergines en tomaten in allerlei soorten, maten en kleuren,” zegt hij enthousiast. “Er zijn dus nog enorm veel lokale variëteiten beschikbaar. Het aantal commerciële gewassen, de groentes die het grote publiek via de supermarkten krijgt aangeboden, is slechts een fractie van wat er mogelijk is.” Deze eenzijdigheid baart hem zorgen: “Het is een verarming van ons bord en van het landschap. Een paar decennia geleden waren

er nog tien á twintig zelfstandige zaadbedrijven in Nederland. De kosten voor onderzoek en patenten zijn zodanig groot geworden dat zij het niet meer konden betalen. Ze zijn verdwenen of opgekocht. De multinationals die patenteren, veredelen en verhandelen zijn met een klein palet aan soorten steeds specialistischer aan de gang gegaan.”

Gemeenschap

“Als we aan het beperkte aanbod, dat door de multinationals wordt bepaald, willen ontsnappen moet de biologische en biodynamische sector de zaadveredeling weer in eigen hand nemen,” concludeert Koos. “De verdelers kunnen dat echter niet uit eigen zak betalen. Dat moet dus op een nieuwe manier gebeuren. Zoals we leraren opleiden om de 'volwassenen van de toekomst' te vormen, zo moeten we als gemeenschap ook de verdelers bekostigen om de 'gewassen voor de toekomst' te ontwikkelen. Dat is de reden waarom de coöperatie van Odin samen met René Groenen en Gineke de Graaf de Beersche Hoeve heeft opgericht, waar overigens naast veredeling ook instandhouding en zaadteelt plaatsvinden. Ik hoop dat er veel

tekst en beeld: Annelijn Steenbruggen

Waarom Stichting Zaadgoed ?

De biologische landbouw wil gezonde en smakelijke voeding produceren zonder kunstmest, chemische bestrijdingsmiddelen en gentechnologie. Daarvoor zijn rassen nodig die zijn aangepast aan de biologische teeltwijze. Biologische rassen met een brede weerstand tegen ziekten en plagen en een goed ontwikkeld wortelstelsel om voldoende voedingsstoffen uit de bodem of organische mest te halen. Om deze rassen te ontwikkelen is veel verdelingswerk nodig, veel meer dan tot nu toe wordt gedaan. Stichting Zaadgoed is opgericht om biologische zaadteelt en veredeling te stimuleren. Dit doet ze onder andere door het ondersteunen van concrete verdelingsactiviteiten voor en door biologische telers en verdelers. Daarnaast zet de stichting zich in voor het behoud van de diversiteit aan gewassen en rassen in de landbouw. Uw hulp is daarbij hard nodig. Bent u enthousiast over de doelstellingen van Stichting Zaadgoed, word dan donateur door 20 euro (of meer) over te maken op banknummer IBAN: NL52 TRIO 0198 373 996 t.n.v. Stichting Zaadgoed te Zeist o.v.v. uw naam en volledige adres of e-mail adres. Of kijk op zaadgoed.nl voor meer info.

ZAADgoed

Welkomstgeschenk

Voor nieuwe donateurs heeft Stichting Zaadgoed een zakje wortelzaadjes, zolang de voorraad strekt. Daarmee kunt u bovendien meedoen met onze tomatenchallenge. Zie www.zaadgoed.nl

Uw gift is volledig aftrekbaar. Steeds meer donateurs steunen Stichting Zaadgoed voor minstens 5 jaar. Zodat ze hun gift volledig van de belasting kunnen aftrekken. Er gelden geen drempels meer als zo'n periodieke gift is vastgelegd in het formulier dat u op onze site kunt downloaden. We kunnen het formulier ook toesturen. Gewone giften zijn natuurlijk ook nog steeds aftrekbaar, maar daar gelden wel de drempels.

Colofon
Kiemkracht is een uitgave van Stichting Zaadgoed en verschijnt 2x per jaar.
Redactie: Maaïke Raaijmakers.
Aan dit nummer werken mee: Annelijn Steenbruggen, Koos Bakker, Willy Douma, Cor Zenhorst en Edwin Nuijten
Foto's: Stichting Zaadgoed,
Productie: Buro Laga.
Adres: redactie en Stichting Zaadgoed: Postbus 127 3700 AC Zeist.
E-mail: secretariaat@zaadgoed.nl
website: www.zaadgoed.nl
Bank: Triodosbank - IBAN: NL52 TRIO 0198 373 996

meer van die plekken komen waar de boer het ontwikkelwerk doet en waar de gemeenschap de continuïteit en financiën waarborgt."

Identiteit

Volgens Koos is het nog niet te laat om de diversiteit op ons bord terug te brengen. Hij is er van overtuigd dat er overal in Europa diverse professionals en hobby-tuinders met veelbelovende groenterassen bezig zijn. "Maar deze gewassen moeten wel opgemerkt, uitgetest en opgeschaald worden," zegt hij, "en vervolgens ook succesvol in de markt worden gezet. Hierin heeft ook de handel een belangrijke taak." Om het verhaal goed over te brengen, heeft hij een leuk idee waar volgens hem de consument blij van wordt: "We moeten de gewassen uit de anonimiteit halen. De ene komkommer is de andere niet. Een veldkomkommer of gele tros komkommer hebben elk hun unieke herkomst en persoonlijkheid. Door groentes uit vrije rassen bij hun naam te noemen, geef je ze een eigen signatuur en identiteit. Bij appels gebeurt dat al: je koopt een Elstar of Goudreinet. Voor groentes hebben we als Odin in de biologische sector een paar mooie voorbeelden laten zien. Zo hebben we de wilde tomaten en wilde wortelen op de markt gebracht. Als het ons lukt om de diversiteit en rijkdom tot in het schap te vergroten, dan zal de kennis, waardering en het bewustzijn bij de consument groeien en zo kunnen we de biologische veredeling verder ontwikkelen."

Robuustheid

Naast de zaadveredeling is er nog een heet hangijzer: biologisch uitgangsmateriaal. In de biologische sector wordt nog veel gangbaar geteeld zaad gebruikt. In principe is Koos daar op tegen: "Als we het gewas alleen vanaf het inzaai-moment tot de oogst biologisch telen, dan is in feite alleen de laatste fase van de plant optimaal begeleid." Biologische zaadvermeerdering staat natuurlijk niet los van veredeling, vervolgt hij: "Soms is bijvoorbeeld het bloemkoolzaad wel biologisch geteeld maar is het een bloemkool ras door een gangbaar zaadbedrijf ontwikkeld. Dat bloemkool ras heeft dan waarschijnlijk niet de robuustheid, die in de biologische landbouw nodig is. Juist die weerbare eigenschappen van planten onder biologische teeltomstandigheden verder ontwikkelen, dat is in mijn optiek de grote uitdaging voor veredelaars."

Alleen maar voordelen

Kortom, Koos pleit voor het gebruik van biologisch geteelde én veredelde zaden., en dan niet hybride maar 'vrij', oftewel zaadvast: "Door onszelf als biologische sector die beperking en ambitie op te leggen, stimuleren we de ontwikkeling en markt van vrije zaden en vrije rassen." En dat heeft alleen maar voordelen, benadrukt hij: "Ik geloof dat de zaden en planten er beter bij gedijen. De biologische sector wordt zo autonomer en minder afhankelijk van multinationals. En we brengen betere voedingsproducten voort, die ons meer vitaliteit geven."

Monniken

Over de rol van Stichting Zaadgoed heeft Koos ook een duidelijk vergezicht: "We hebben mensen nodig die het gesprek met de plant kunnen aangaan waaruit veredeling kan ontstaan. Ik denk dat er vele jonge mensen rondlopen, die op aarde zijn gekomen om dat te gaan doen. Vroeger werd veredeling en zaadvermeerdering in de kloosters door monniken gedaan. Ik pleit niet voor nieuwe kloosters maar wel voor nieuwe gemeenschappen waarbij misschien Stichting Zaadgoed een rol kan spelen in het opleiden van veredelaars."

Het leven

Het onderwerp waar we momenteel niet omheen kunnen in ons leven is Corona. Mijn hoop is dat het virus aan u allen voorbij mag trekken of dat u er met milde verschijnselen snel van herstelt. Voor allen onder ons die nu al zwaar getroffen zijn: sterkte met het weer vormgeven van het leven na het herstel of met het verlies van uw dierbare.

Intussen gaat het leven verder. De natuur om ons heen ontluikt weer en zij komt mij dit jaar intenser en mooier voor dan andere jaren. Lig dit aan mij en de rust om me heen, of ligt het aan de natuur? Wie het weet mag het zeggen.

Ook het boerenleven is weer van start gegaan. De gewasresten worden ondergewerkt en de grond wordt bemest en zaai klaar gemaakt om nieuw leven te ontvangen. We zaaien in het volste vertrouwen dat we hiervan, aan het einde van het seizoen, rijkelijk kunnen oogsten. De boerenveredelaars onder ons kijken daarbij ook nog vol verwachting uit naar hoe het gewas, dat ze veredelen, lees edel maken, zich dit jaar gaat houden. Doet het gewas het beter of heb ik vorig seizoen iets essentieels gemist? Het blijft elk jaar spannend.

Ik wens jullie allen een gezond en voorspoedig voorjaar toe.

Cor Zenhorst

Doe mee met de wortel uitdaging!

Vorig jaar ontvingen alle donateurs een zakje tomatenzaden bij de Kiemkracht. Dat leverde veel leuke reacties en prachtige foto's op. Kortom dat smaakte naar meer. Dit jaar hebben we gekozen voor de wortel. De wortelzaden in bijgevoegd zakje komen van veredelaar Tineke Alberts, bestuurslid van Stichting Zaadgoed. Het zijn zaden van het ras Scarlet Horn. Van deze zaden teel je een heerlijke, smaakvolle, hoornvormige wortel. Deze specifieke, korte, vorm is heel nuttig in de zware vochtige kleigrond die we in delen van Nederland hebben. Het is de oudst bekende nog beschikbare oranje wortel en hij was al rond 1600 in Nederland te vinden. Het ras is sindsdien in stand gehouden door het selectiewerk van talloze boeren die de smaak en de teelt ervan waardeerden. Stichting Zaadgoed ondersteunt boeren die smaakvolle, niet per se uniforme, rassen in stand houden en verder ontwikkelen. Veronder u - samen met ons - over de bijzondere vorm van deze wortel en laat u uitdagen. Oogst uw eigen wortelen en geniet met vrienden en familie van de smaak van dit oude ras. U kunt foto's en ervaringen per post of email naar ons toe sturen. We zetten uw bijdrage op onze website. Zo genieten we ook samen van prachtige, sterke en smaakvolle wortelen. Kijk voor nuttige teelttips op onze website: www.zaadgoed.nl. Veel succes!

Nieuwe praktijkcursus 'selectie in eigen boerenhand'.

Dit jaar organiseert Stichting Zaadgoed voor het eerst een vernieuwde cursus 'selectie in eigen boerenhand'. Fantastisch dat zoveel mensen zich in hebben geschreven. Met maar liefst 15 boeren en tuinders gaan we dit jaar acht keer een dag aan de slag en ons verdiepen in vermeerdering en veredeling.

De eerste twee cursusdagen zijn intussen geweest. We waren te gast op de Beersche hoeve in Oostelbeers, tegenwoordig dochterbedrijf van de Odin coöperatie. In de velden met prei en in de kisten met pompoenen oefenden de deelnemers in de praktijk hoe je in deze gewassen selecteert op gewenste eigenschappen. En terwijl we in de tunnels staan praatten we over kruisen en het laten overwinteren van romanesco en chinese kool. De lente is ondertussen begonnen en overal zie je de planten de grond uit schieten. Dat stopt natuurlijk niet tijdens de corona crisis. De derde cursusdag hebben we echter wel moeten opschorten. Zo goed en zo kwaad als het

gaat begeleiden we nu de deelnemers bij het opzetten van hun eigen veredelingsplannen. We becommentariëren de plannen en organiseren digitale sessies. In juli hopen we iedereen weer te zien. Dan gaan we naar België, naar het bedrijf van Greet Lambrecht, om meer over haar succesvolle veredeling van paprika en prei te horen. Aan het eind van het jaar hebben we er in Nederland hopelijk weer vijftien (broodnodige) nieuwe boeren en tuinders bij die enthousiast verder gaan met selectie, vermeerdering en veredeling. We zijn trots op de deelnemers. Een rijke oogst.

Donateursdag op zondag 4 oktober

Dit jaar gaan we voor de donateursdag op bezoek bij Isabel Duiniveld in Dronten. Zij is bedrijfsleider Tuinbouw op de Warmonderhof. Stichting Zaadgoed steunt haar project 'Familie Pompoen' waarmee ze consumenten voorlicht over het belang van zaadvaste rassen, en ze betreft bij haar zoektocht naar de lekkerste pompoen. Vanaf 14:00 uur zijn alle donateurs van harte welkom.